

Список використаних джерел:

1. Курс цивільного процесу: підручник / [В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.]; за ред. проф. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 1352 с.
2. Цивільний процес: навч. посіб. для підгот. до іспитів / [М. В. Жушман, Т. А. Цувіна, О. І. Попов та ін.]. Харків: Право, 2024. 288 с.
3. Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ за 2025 рік. URL:https://court.gov.ua/storage/portal/main_site/zvit_2025/1%20%D0%BC%D0%B7%D1%81_4.2025.xls
4. Звіт апеляційних судів про розгляд судових справ за 2025 рік. URL:https://court.gov.ua/storage/portal/main_site/zvit_2025/2%20%D0%B0%D0%B7%D1%81_4.2025.xls
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 10.: Цивільний процес. Харків: Право, 2025. 872 с.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 990SCGC/20/24 від 12 грудня 2024 року. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124561042>
7. Окрема думка на постанову Великої Палати Верховного Суду у справі № 990SCGC/20/24 від 12 грудня 2024 року. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124596799>

ГУЛЯЄВ Євген Євгенович,

аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності
та національної безпеки

Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

**МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ
НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ**

У сучасних умовах тема військових кримінальних правопорушень має не лише юридичне, а й практичне значення. Від того, наскільки швидко і правильно будуть зафіксовані обставини правопорушення, залежить не тільки покарання винної особи, а й стан військової дисципліни, довіра до командування та боєздатність підрозділу. У науковій літературі підкреслюється, що військовими кримінальними правопорушеннями є діяння проти встановленого законом порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними або резервістами під час зборів [4, с. 11]. Саме тому документування таких злочинів має свою специфіку: тут важливі не лише загальні правила документування в оперативно-розшуковій діяльності, а й знання особливостей служби, підпорядкування, бойової обстановки та внутрішнього порядку у військовій частині.

Сьогодні головну роль у розслідуванні злочинів проти встановленого порядку несення військової служби відіграє Державне бюро розслідувань. Водночас Військова служба правопорядку не є органом досудового розслідування, але виконує дуже важливу допоміжну і превентивну функцію. Розслідування військових кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органів ДБР, а наявна військова служба правопорядку реалізує передусім запобігання, припинення правопорушень у ЗСУ та сприяє в межах своєї компетенції органам, які проводять розслідування [1, с. 38]. Тобто на практиці саме ДБР збирає та оцінює докази у кримінальному провадженні, а ВСП і командування частини забезпечують своєчасне виявлення події, збереження слідів, передачу інформації та організаційне сприяння.

Актуальність такої взаємодії пояснюється ще й тим, що кількість військових кримінальних правопорушень у період повномасштабної війни різко зросла. Так, у 2022 році в провадженні ДБР перебувало 21 399 кримінальних правопорушень, з яких 13 583, тобто 63,5 %, становили саме правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби [3, с. 48], що безпосередньо вплинуло на діяльність ДБР і зробило питання належної координації з іншими військовими структурами особливо важливим [3, с. 7]. Отже, без чіткої взаємодії між слідчим, ВСП і командиром частини швидке та якісне документування таких справ фактично неможливе.

Під час документування військового злочину командування частини є першим і дуже важливим учасником реагування. Саме командир або чергові особи найчастіше першими дізнаються про сам факт події: самовільне залишення частини, непокору, втрату зброї, порушення правил бойового чергування, недбале ставлення до служби чи інше діяння. Від їхніх дій залежить, чи будуть відразу збережені документи, журнали, накази, відеозаписи, чи будуть опитані очевидці, чи не буде знищено або спотворено важливу інформацію. При цьому командування не повинно втручатися, а має діяти в межах повноважень: зафіксувати подію, доповісти за належністю, забезпечити охорону місця події, зібрати первинні службові матеріали та передати їх уповноваженим органам. Таке розмежування ролей допомагає уникнути хаосу і процесуальних помилок.

Особливо показовою є ситуація із самовільним залишенням військової частини або місця служби. Командир військової частини після спливу встановлених строків самовільної відсутності письмово повідомляє про це керівника відповідного органу досудового розслідування [2, с. 2]. Якщо ж військовослужбовець залишив частину зі зброєю, оперативний черговий негайно доповідає командирі та повідомляє орган управління ВСП, який, у свою чергу, інформує чергового слідчого територіального управління ДБР, а також інші заінтересовані органи [2, с. 4–5]. Це означає, що у таких справах командування запускає механізм реагування, ВСП забезпечує оперативне інформування, розшук і координацію, а ДБР переходить до процесуального документування та розслідування.

Роль Військової служби правопорядку у цій взаємодії дуже практична. ВСП не просто «отримує інформацію», а фактично допомагає тримати ситуацію під контролем. Військова служба правопорядку бере участь в обміні інформацією про

правопорушення, організовує затримання військовослужбовців, які самовільно залишили частину, проводить звірки та координує дії з працівниками ДБР, військової прокуратури та Національною поліцією України [2, с. 1, 5]. ВСП виконує переважно превентивну функцію, а також сприяє органам досудового розслідування в межах своєї компетенції [1, с. 38].

Водночас саме ДБР надає всій роботі процесуальну форму. Якщо командир військової частини бачить проблему, а ВСП забезпечує реагування і координацію, то слідчий ДБР відповідає за те, щоб зібрані відомості стали належними і допустимими доказами. Це включає внесення відомостей до ЄРДР, допити, огляди, вилучення речей і документів, призначення експертиз, аналіз службових матеріалів та прийняття процесуальних рішень. У цьому сенсі дуже важливо, щоб первинні дії командування і ВСП не суперечили вимогам закону і не створювали підстав для сумнівів у достовірності доказів. Тому взаємодія має будуватись не на «неформальних домовленостях», а на чіткому розумінні: командування забезпечує службову інформацію і дисципліну, ВСП – оперативне сприяння та порядок, ДБР – законне документування та розслідування.

У реальних умовах бойових дій або переміщення підрозділів затримка навіть на кілька годин може призвести до втрати важливих доказів, неможливості встановити свідків або знайти військовослужбовця. Саме тому офіційні матеріали підкреслюють цінність швидкої міжвідомчої взаємодії. В офіційному матеріалі про підсумки роботи ДБР зазначено, що у провадженнях за фактами самовільного залишення частини та дезертирства слідчі ДБР у взаємодії з військовим командуванням, Національною поліцією України та органами прокуратури забезпечували оперативне реагування, роз'яснення правових наслідків і створення умов для добровільного повернення військовослужбовців [5, с. 1]. Це показує, що взаємодія потрібна не лише для покарання, а й для як найшвидшого відновлення правопорядку та повернення людини до служби там, де це дозволяє закон.

Отже, міжвідомча взаємодія військової служби правопорядку та командування військових частин під час документування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби є необхідною умовою ефективного реагування на військові правопорушення. ДБР виконує ключову процесуальну роль і проводить досудове розслідування. ВСП забезпечує превенцію, первинне реагування, розшук, передачу інформації та організаційну підтримку. Командування частини фіксує подію, негайно повідомляє уповноважені органи, зберігає службові документи та створює умови для належного розслідування. Лише така узгоджена модель дає можливість не втратити докази, не допустити безкарності та водночас підтримати дисципліну і боєздатність війська.

Список використаних джерел

1. Впровадження військової юстиції в Україні : парламент. дослідження / Верховна Рада України, Дослідницька служба. – Київ, 2024. – 59 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33934.pdf> (дата звернення: 28.05.2026).
2. Рябчинська О. П., Плутицька К. М., Рябчинський Д. А. Взаємодія правоохоронних органів у протидії самовільному залишенню військової частини

або місця служби військовослужбовцем: нормативно-правовий аспект [Електронний ресурс] // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2025. – Режим доступу: <https://app-journal.in.ua/wpcontent/uploads/2025/12/18-2.pdf> (дата звернення: 28.05.2026).

3. Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану в Україні : монографія / О. М. Кропивницький, О. О. Шкута та ін. – Одеса : ОДУВС, 2024. – 204 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2b549c6a-5c69-4814-ac57-fca6695e4c7e/content> (дата звернення: 28.05.2026).

4. Кваліфікація військових кримінальних правопорушень : навч. посіб. / за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе. – Дніпро : ДДУВС, 2024. – 268 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/16240/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%9A%D0%92%D0%9A%D0%9F.pdf (дата звернення: 28.05.2026).

5. Про результати роботи Державного бюро розслідувань : публ. матеріал [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – 2026. – Режим доступу: https://ukurier.gov.ua/media/newspaper/adv/2026-02-11/35_12.02.2026_R.pdf (дата звернення: 28.05.2026).

ГУСАРОВ Костянтин Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільної
юстиції та адвокатури
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

ДИСКУСІЙНІСТЬ БЕЗСПІРНОСТІ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ОПЛАТУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Наказне провадження є одним з елементів системи цивільного судочинства [1, с. 41] та характеризується, серед іншого, безспірністю правовідносин, що підлягають вирішенню судом цивільної юрисдикції. Однією з умов, за яким може бути видано судовий наказ, є вимога про стягнення заборгованості на оплату житлово-комунальних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості (п.3 ч.1 ст.161 ЦПК України). В науці цивільного процесуального права, крім вищевказаного автора, різним аспектам наказного провадження присвятили свої праці В.І. Бобрик, В.А. Кройтор [2, 3] та інші дослідники. Судова практика, в цілому, застосовує вказану норму в широкому розумінні, не зважаючи, природньо, на